

ישעיהו שייקה זיגלמן

15.12.1929 - 07.10.2019

אבא נולד בצ'כוסלובקיה למרגלות הר יאנו בין ההר לנהר הלוטוריצה ולמסילת הברזל בכפר קטן בשם פוטהוריאנו. מעבר למסילת הברזל שכנה העיר הגדולה מונקאץ. בן שני להוריו אברום וגיטל ונקרא על שם סבו מצד אביו ישעיהו ובקיזור שיינו.

בכפר היו 70 משפחות, מחציתן משפחות יהודיות, בית כנסת וכנסיה. הכפר נמצא כיום באוקרינה קרוב לצומת גבולות עם הונגריה וסלובקיה. הם גרו בכפר מעל 100 שנה לאחיו הבכור קראו יצחק על שם אבי אמו ואחריו נולדו יעקב, לאה על שם אם אמו, חיה על שם אם אביו ובנימין. יעקב נפטר ממחלה בגיל 12 בשנת 1943.

הוא גדל במשפחה מסורתית למד בגיל צעיר בחדר ולאחר מכן בבית ספר ממלכתי צ'כוסלובקי, אוקראיני והונגרי בזמנים בהם הכפר החליף ידיים בזמן המלחמה.

אביו היה סנדלר שידע לעשות הכל בעור מייצור נעלים ומגפיים ועד תיקון של כל דבר, אמו היתה עקרת בית שידעה תמיד לשים אוכל על השולחן אפילו ממוצרים מועטים. המשפחה היתה עניה אבל אוכל מעולם לא חסר.

כיום נמצא הכפר באוקראינה אבל בזמן המלחמה החליף ידיים כאמור מספר פעמים. עד גיל 11 היה הכפר שבו גדל אבא בטריטוריה צ'כוסלובקית ולאחר מכן לזמן קצר באוקראינה ובהונגריה ובהתאמה גם השתנתה שפת הלימוד בבית הספר. בכפר היתה לאבא משפחה גדולה שגרה בבתים סמוכים האחד לשני, חלק מהמשפחה היגר לארה"ב בין שתי מלחמות העולם.

כבר בשנת 1942 משפחות שלא יכלו להוכיח מגורים באזור מעל 100 שנה נשלחו להשמדה וזה היה גורל השכנה ושלושת ילדיה שבעלה שירת באותו הזמן כקצין בצבא ההונגרי. שבוע לפני שהוצאה המשפחה מהבית אל הגטו הזמני במונקאץ, עבר חיל גרמני בבתי היהודים ואסף תכשיטים מהנשים, השמועה הגיע אליהם מהר ואמו גיטל נתנה לו זוג עגילים וטבעת כדי שיחביא. הוא הכניס את התכשיטים לצנצנת והחביא אותה בעלית הגג.

במוצאי החג השני של פסח כ"א ניסן התש"ד (14.04.1944) הם הוצאו מהבית ע"י חיילים גרמנים מלווים בחיילים הונגרים עם נשק וכלבים שריכזו אותם בבית הכנסת של הכפר. הם ידעו מה הולך לקרות להם ולכן הוציאו את ספר התורה והתחילו לעשות איתו סיבובים בתוך בית הכנסת תוך כדי שירה ובכי. אבא אמר "זה עזר למישהו?"

מבית הכנסת ריכזו אותם בבית החרושת לבלוקים שהיה אזור חשוף לשמים, מוקף חומה ושכן ליד מסילת הברזל, פחות ממאה מטר מהבית ממנו נתלשו. זה היה הגטו הקטן של מונקאץ. בגטו הם שהו בין שבוע לשבועיים ובמהלך הזמן הזה אחת השכנות הנוצריות היתה מגניבה להם סיר עם אוכל מדי יום דרך חור בחומה.

פינוי הגטו הקטן בוצע מוקדם מהמתוכנן כיוון שתושבי האיזור התלוננו על סירחון שעלה ממנו. העלו אותם על רכבת עם קרונות בקר ושלחו אותם לאושוויץ מסע שנמשך כמה ימים.

באשוויץ הופרדו, אמו גיטל שהייתה בת ארבעים וארבע, אחיותיו לאה בת השמונה, חיה בת החמש ואחיו בנימין בן השלוש נשלחו להשמדה בסמוך להגעתם ואילו אביו אברום שהיה בן ארבעים ושמונה, אחיו הבכור יצחק שהיה בן שש עשרה ואבא שהיה בן ארבע עשרה וחצי יועדו לעבודה. יצחק הופרד מהם ונשלח למחנה עבודה עם בני גילו ואילו אבא נשאר עם אביו. זמן קצר לאחר ההגעה לאשוויץ אחד האסירים מעבר לגדר אמר לאבא "אתה רואה את העשן? זאת המשפחה שלך עולה לשמים"

במאי 1944 הועברו אבא ואביו למחנה עבודה וולפסברג שבגרמניה, מחנה עבודה של כאלפיים אסירים ואחד ממחנות המשנה של מחנה גרוס רוזן בסמוך לכפר הגרמני ווּסטולטסדורף (Wuestewaldsdorf) אבא זכר את שם הכפר כיוון שבדרך לעבודות הכפיה מחוץ למחנה הם עברו ליד תחנת קצה של הרכבת ושם היה שלט עם שם הכפר.

שם החברה הגרמנית שבה הועסק אבא בעבודות כפיה היה "מובילי מים" (Waser litung) ותפקידם היה לחפור תעלות לניקוז ההר לכיוון מאגר מים בעמק עבור חברת המים. אבא אמר "היה יורד עלינו גשם במהלך יום העבודה מחוץ למחנה, וכשהיינו חוזרים לא היה איך לייבש את הבגדים והנעליים, ולמחרת בבוקר היינו לובשים בגדים רטובים וקפואים בטמפרטורות של החורף האירופאי".

אבא סיפר לאמא (אחד מהסיפורים המעטים שסיפר וגם זה פעם אחת בלבד) שבאחד הימים הוא איבד את אביו במחנה והוא זוכר את עצמו יושב בפתח הצריף ובוכה. הוא מצא אותו בפעם ההיא אולם גורלו של סבא אברום על פי דף העד שכתב אבא ונמצא בארכיון של יד ושם היה "קיבל מכות במקום עבודתו, נוצר פצע גדול, עבר ניתוח ולאחר שלושה ימים נפטר" אבא היה עד למכות אולם לאחר מכן נשלח לכמה ימי עבודה מחוץ למחנה וכשחזר הלך לשאול במרפאת המחנה ושם אמרו לו שאביו נפטר ואת תאריך פטירתו זה היה ב 5 בינואר 1945. הוא רצה ללכת לראות את הגופה כדי להיפרד וידע כי יש במחנה מקום בו שמרו את הגופות באופן זמני בבור מכוסה בפח. הוא הלך לשם אבל בסוף החליט שלא להרים את הפח כי במילותיו "היה סיכוי טוב שאקבל כדור". אבא נשאר לבדו במחנה העבודה והוא בן חמש עשרה בלבד.

בהמשך האסירים עבדו בהקמת מסילת ברזל וחבורות של אסירים סחבו את פסי המסילה הכבדים. באחת הפעמים הם עבדו אל תוך הלילה ואבא שהיה עייף מאוד "חלם" תוך כדי הליכה, לא שמע את ההוראה לזרוק את הברזל, לא זז בזמן והברזל קרע לו את שוק רגל שמאל. רופא יהודי ללא ציוד וללא חומרים טיפל לו בפצע עם סכין מלובן, עטף לו את הפצע בסמרטונים ובכך הציל את חייו.

אבא סיפר גם "שיום אחד כמה יהודים שזה היה תפקידם שאלו כל אחד מהאסירים מה המספר שלו "ואני החלפתי בטעות שניים מהמספרים" הוא אמר, "לא שהייתי חכם, פשוט טעיתי" לאחר מכן הוא חיפש את אותו היהודי כדי לספר לו על הטעות וזה גרש אותו ואמר לו "תלך מפה מהר, מישהו אחר כבר התנדב לנסוע" למחרת התברר שבזכות הטעות הזאת ובזכות אותו יהודי הוא

לא יצא עם משלוח של צעירים להשמדה. לא היו עוד צעירים בגילו שנשארו בחיים במחנה הזה. המחנה הבא שאליו הועבר היה אבנזה שהיה אחד ממחנות המשנה של מטהאוזן ושאליו נשלח לדבריו "בקרן פתוח בלילה קפוא" כשכל מה שהיה עליו מלבד פיג'מת האסיר היה כובע קטן שהספיק לכסות רק אוזן אחת והוא היה מעבר אותו מאוזן אחת לשניה בכל פעם שהאוזן החשופה קפאה. ולאחר מכן הועבר למחנות משנה נוספים של מטהאוזן שבאוסטריה. אבא שוחרר ע"י הצבא האמריקאי ב 5 במאי 1945 ממרפאת המחנה כשהוא במצב של "מוזלמן" כל שיערו נשר ומשקלו היה נמוך ביותר. שנים לאחר מכן התברר שיצחק, אחיו הבכור שוחרר גם הוא ממרפאת מחנה שכן כשהוא במצב דומה. אף אחד מהם לא ידע שהשני שרד ושהם קרובים כל כך פיזית.

לאחר השחרור וההתאוששות באזור אבנזה הוא עבר לפראג ומשם המשיך ברכבת למונקאץ ולפוטהורייאנו הכפר שבו גדל בתקווה למצוא את אחיו הבכור שמישהו סיפר לו כי ראה אותו ביום השחרור אולם לא מצא אותו וגם אף אחד מקרובי המשפחה האחרים. הוא מצא את הבית שלהם כשהוא ללא דלתות וחלונות בהם השתמשו השכנים להסקה בזמן המלחמה. הוא טיפס לעלית הגג ומצא את הצנצנת עם התכשיטים שהחביא לפני שגורשו מהבית באותו המקום שבו החביא אותה ותפר את התכשיטים של אמו בכיס פנימי במכנסים כדי שלא יאבדו. ממונקאץ הוא המשיך לכודפשט ושם הצטרף לקבוצה במטרה לעלות לארץ. הקבוצה המשיכה למחנה בגבול הונגריה-אוסטריה ובלילה כי הגבולות כבר ניסגרו, עברו את הגבול ברגל דרך האלפים לאזור שהיה בשליטה בריטית.

וכשכבר היה באוסטריה פגש באחד המקומות שבהם סיפקו אוכל ומקום לינה, בחור בשם מרדכי ממונקאץ שלא הכיר קודם, נוצר אמון ביניהם והוא סיפר לו על התכשיטים. למחרת בבוקר כשהתעורר הכיס היה גזור, "לא היה מרדכי וגם לא היו תכשיטים".

הוא שהה במחנה לא

רחוק מגרץ ומשם נסע עם קבוצת יהודים לויילך ישוב השוכן לא רחוק מהגבול האיטלקי. הם חצו את הגבול לאיטליה ברכבת משא כשדבריו "השומר בתחנה העלים עין". בצד האיטלקי חיכה להם ליווי של הבריגדה היהודית והם המשיכו ברכבת עד ונציה שם הצטרף שוב לקבוצה לצורך עליה. בהמשך שהה

זמן ממושך בבית לילדים יהודים בסלבינו שבאיטליה לא רחוק מברגמו. מסלבינו עבר אבא למחנה עקורים בטורינו להתארגנות לקראת ההפלגה לארץ. אבא הגיע באונית המעפילים סוזנה ששינתה את שמה לשבתאי לוז'ינסקי והפליגה מנמל מטפונטו שבדרום איטליה. האוניה הפליגה ב-4 במרץ 1947 והגיעה לחוף ניצנים אור ליום ד' ה-12 במרץ ב 02:45 שם עלתה על שרטון. רוב המעפילים כולל אבא נתפסו על ידי הבריטים ונשלחו למחנה מעצר בקפריסין שם שהה עד ל-17.12.47. המחנה היה שונה מאוד ממחנות העבודה שהכיר היה אוכל היה ביגוד היה שירותי רפואה ולימודי עברית וגם חוף ים אולם המקום עדיין היה מגודר בתייל.

עם אישור העליה לארץ הגיע אבא לגרעין בקבוץ דן ואז כשהתבקש להרשם במרשם האוכלוסין ביקשו ממנו להציע את עצמו בשנתיים על מנת שילך עם כל הקבוצה לצבא ומאז נשאר בתעודת הזהות שנתיים צעיר יותר, הוא מעולם לא ניסה לשנות את התאריך לתאריך האמיתי שלו. מדן עבר אבא לרמת השרון ושם התחבר עם עוד כמה ניצולים בני גילו ויחד הקימו קבוצת בניה שעבדה על בסיס יומי אצל קבלני בנין שונים. באחד הימים ראה אותם ברחוב מר יואל, ניגש לדבר איתם וכשהתברר לו שאין להם מקום לינה, הציע להם מקום לישון בסככת לול שעמדה ללא שימוש. הוא נשאר בקשר עם

המשפחה הזו לאורך כל השנים. מאוחר יותר התגייס לצבא ושרת בגבעתי ואפילו זכה ב"חניך מצטיין פלוגתי" בטירונות אבא סיפר שהוא היחיד שהצליח להחזיק רובה צ'כי בכל יד כשהידים ישרות קדימה.

לאחר השיחרור מהצבא בפברואר 1952 חזר לרמת השרון לעבודה בבנין. זוג חברים נשואים שארחו תמיד את חברת הרווקים שביניהם היה אבא ביקשו משמואל ויהודית אחותה של אמא להביא את אמא למסיבת הריקודים. לדברי יהודית, אבא מיד "הסתער" ודאג שתהיה שלו. אמא מצידה הזמינה אותו לבקר בשילר. אבא ואמא התחתנו ב-6 בספטמבר 1955 בשילר ושם גם נולדנו אנחנו איל, ערן ועמר.

עם עמר

את 64 השנים הבאות הם בילו יחד. בתקופה הראשונה בשילר עבד אבא בפלחה בשדות הנגב ושם התגלה הכישרון הטכני המופלא שלו ומשם ועד גיל 83 עבר לנהל את המוסך בשילר כשההתמחות שלו הייתה מסגרות ותיקון מכונות חקלאיות.

עם הנינה דורון

עם נעמי

בשנותיו האחרונות בשילר טיפל במסירות ובעדינות אופיינית באמא ואנשי שילר התרגלו לראות אותו דוחף את כיסא הגלגלים בשבילי הקבוץ.

בשנים האחרונות לחייו ועד למותו בערב יום כיפור תש"פ חודשיים לפני יום הולדתו ה-90 עבר לגור בקרבת עמר ואיל בקבוץ הרדוף הוא זכה להיות סבא וסבא רבא.

לאורך השנים סבל אבא מסינטי לילה, באחד הבקרים בשנים האחרונות אמר לעמר בבוקר "הלילה שוב הייתי שם". עם הזיקנה והשכחה שבאה איתה, הלכנו והתמעטו הפרטים והחוויות של אותה שנה שליוותה אותו כל חייו, עד שבחודשי חייו האחרונים הוא קיבל את מתנת השכחה המוחלטת.

אבא לא ויתר על החיפוש אחר יצחק אחיו הבכור ופרסם, כמו רבים אחרים מודעה במדור חיפוש קרובים בעיתון. לימים התברר שהיו לו פה בארץ שלוש בנות דוד מצד אביו, אחת מהן ברטה אפילו גרה ברחובות והיתה שכנה של שולה בת הדודה של אמא. יום אחד הלכה ברטה לקנות דג, המוכר בחנות עטף כמנהג הימים ההם את הדג בנייר עיתון ולמעלה הופיעה מודעת החיפוש של אבא והכתובת קבוצת שילר, ברטה זיהתה מיד שמדובר בבן דודה וכיון שידעה ששולה שכנתה היא בת שילר, רצה אליה לשאול אם היא מכירה אותו ושולה אישרה שלא רק שהיא מכירה אלא שהוא אפילו נשוי לבת דודתה. לברטה ואחיותיה כבר היה קשר עם יצחק אחיו של אבא שנשאר לגור בצ'כיה וכך חודש הקשר. יצחק הגיע לביקור בארץ פעם אחת בלבד ואבא, לפעמים יחד עם אמא היה נוסע פעם בכמה שנים כדי לפגוש אותו בצ'כיה הם היו מסתובבים מחובקים ומדברים ביניהם בידיש השפה אותה דיברו בבית.

אבא כמעט ולא דיבר על עברו ורק בשנותיו האחרונות "התגלו מספר סיפורים" מעבר ל "אתם לא יודעים מה זה קור, מה זה רעב או מה זה קשה". חלק מהסיפורים צצו כשהתכוננו לטיול שורשים לכפר הולדתו, טיול שאליו סרב להצטרף ואמר "מה יש לכם לחפש בגיהנום הזה?" אבל אחרי שהבין שאנחנו רציניים בכוונתנו להגיע לכפר הולדתו, לקח חלק פעיל בנסיעה, בתיאור ומיקום מבני הכפר ובתי המשפחה המורחבת ובשיחות טלפון במהלך הביקור. במחקר שערכנו ביד ושם לקראת הטיול גילינו שהיה לו גם שם פרטי נוסף, סמואל בו השתמש מחוץ לבית המשפחה. אפילו אמא לא ידעה את הפרט הזה.

אבא ידע ליצור קשרים חמים עם אנשים גדולים כקטנים ותמיד היה מוכן לעזור לבנות ולתקן כל דבר ולכל אחד, ואם היה מדובר במשהו שלא הכיר הוא היה יושב ולומד אותו ואפילו מוציא תחת ידיו מוצר משופר. העגלות שתכנן ובנה עדיין משמשות את אנשי שילר.

בחג החנוכה היה מגיע לגני הילדים גם בשילר וגם בהרדוף והיה מראה לילדים איך הוא יוצק סביבונים מעופרת. לנו בבית היה מכין את הסביבונים כשהוא ממיס את העופרת בכף על גבי "הפיירסייד" במרפסת, יוצק אותה לתבנית שהכין מעץ ומיד היה פותח את התבנית ומשליך את הסביבון למים לפני שתשרף התבנית.

ובכלל בשבילנו, תמיד היה מוכן להכין ולעשות כל דבר אם על פי בקשה מפורטת שלנו וגם אם היה צריך להמציא ולתכנן בעצמו ותמיד ברמה הגבוהה ביותר, אם בהסעות או מעבר דירות ותמיד עם חיוך.

מכין סביבונים בגן הילדים בהרדוף

אמא היתה זאת ששינתה את שם החיבה של אבא לאחר היכרותם משייע לשייקה וכך קראו לו כולם עד יומו האחרון.

סבא:

בכל ביקור שלנו סבא היה לוקח אותנו לטייל ולהסתובב בקיבוץ, אם זה למטעים, לבריכה, לחדר אוכל, לגן שעשועים, לקטוף רוקט שגידל בגינה לסלט ועוד הרבה, במרץ ובאנרגיה טובה ונעימה. השיחות איתו היו לרוב על פוליטיקה ועל מה שכתוב בעיתון, בנשיונל גאוגרפיק וכל מיני פיתוחים הנדסיים חדשים. לפעמים היינו חושבים ללכת עם סבתא לאכול במסעדה והוא היה מנסה לשכנע שזה מיותר ושנאכל בבית. בארוחות הבוקר המפנקות שהיה מכין היה יושב קבוע ליד הטוסטר ומכין בלי הפסקה צנימים עם אבוקדו לכולם, אלו היו הטוסטים הכי טעימים שכולנו זוכרים עד היום. בחג חנוכה היה מגיע לגן הילדים שלנו בהרדוף וכל הילדים היו מחכים לו שיכין סביבונים מעופרת יצוקה.

עם איתמר ומירב

איך שהיה נכנס לביקור בבית אצלנו היה מוציא את כלי העבודה ומוצא מה צריך לתקן. אחרי כל ביקור שלנו בשילר, תמיד היה מלווה אותנו לחנייה, ואף פעם לא נתן לנו לצאת מהבית שלו בלי משהו, שקית אבוקדו, פירות אגוזים וכו'. בצבא היו שולחים לנו כל שבוע חבילה מלאה בממתקים ועוגיות שבהתחלה סבתא הכינה ואחר כך, כסבתא כבר לא יכלה סבא ללמד ממנה והיה מכין בעצמו.

תמיד היה חרוץ, קם לפני השמש עושה ספורט, חזק ולא מתלונן. עשה הכל בחיוך, מעט ביישן. היה לו הומור ותמיד ידע לצחוק ולהבין את הציניות והבדיחות שלנו. סבא תמיד נתן הרגשה טובה, לא שיפוטי, מחנך או מבקר. סבא היה אהוב מאוד על כל הנכדים והיה נעים להיות בחברתו.

עם הילדים והנכדים

אבא שלו אברום משמאל עם אחד מדודיו

עם ערן ואייל

